
Rolnummers : 193-194-196

Arrest nr. 24/91
van 10 oktober 1991

A R R E S T

Inzake : De beroepen tot vernietiging van de artikelen 32 tot 34 van de programmawet van 22 december 1989, ingesteld door de vereniging zonder winstoogmerk Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie en consorten, door de naamloze vennootschap Knoll Belgium en door de naamloze vennootschap Schering.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters I. PETRY en J. DELVA,
en de rechters D. ANDRE, K. BLANCKAERT, L.P. SUETENS, M.
MELCHIOR en P. MARTENS,
bijgestaan door de griffier H. VAN DER ZWALMEN,
onder voorzitterschap van de voorzitter I. PETRY,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*

*

I. ONDERWERP VAN DE VORDERINGEN

Bij verzoekschrift van 15 mei 1990, aan het Hof overgezonden bij ter post aangetekende brief van dezelfde dag, wordt van de artikelen 32, 33 en 34 van de programmawet van 22 december 1989 (Belgisch Staatsblad van 30 december 1989) de vernietiging gevorderd door

De Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie, vereniging zonder winstoogmerk, met zetel Maria-Louizasquare 49 te 1040 Brussel, woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. PUTZEYS, Mr. GEHLEN en Mr. LEURQUIN, advocaten, Sint-Bernardusstraat 98 te 1060 Brussel;

Aaciphar, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Marnixlaan 13;

Abbott, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1348 Ottignies - Louvain-La-Neuve, Parc Scientifique, rue du Bosquet 2;

Asta Medica, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1000 Brussel, Stoofstraat 77;

Bayer Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Louizalaan 143;

Boehringer Ingelheim, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1200 Brussel, Arianelaan 16;

Boehringer Mannheim Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1120 Brussel, Oorlogskruisenlaan 90;

The Boots Company Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1700 Dilbeek, 't Hofveld 13;

B. Braun België, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Albert Giraud-

laan 29-35;

Bristol-Myers Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Terhulpansesteenweg 185-187;

Byk Belga, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Anatole Francestraat 115-121;

Chefaro, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Marnixlaan 13;

Christiaens, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1080 Brussel, Gentsesesteenweg 615;

Ciba-Geigy, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1702 Groot-Bijgaarden, Noordkustlaan 18;

C.O.B. & Co - Compagnie d'origine belge, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Albert Giraudlaan 115;

Conforma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 9070 Destelbergen, Zenderstraat 10;

Consortium pharmaceutique international, afgekort Copharm, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 2610 Wilrijk-Antwerpen, Fotografielaan 18;

De Farmaceutische Coöperatie voor Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1060 Brussel, Denemarkenstraat 70;

Crookes Products Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1702 Groot-Bijgaarden, 't Hofveld 13;

Cyanamid Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1435 Mont-Saint-Guibert (Louvain-la-Neuve), rue du Bosquet 15;

Laboratoires Delalande, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Middaglijnstraat 22;

Denolin, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1420 Eigenbrakel, rue du Château 47;

Duphar & Cie, vennootschap onder firma, waarvan de zetel gevestigd is te 1020 Brussel, Emile Bockstaellaan 122;

Erfa, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1040 Brussel, Landbouwersstraat 25;

Etablissements A. de Bournonville et Fils, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1440 Eigenbrakel/Woutersbrakel, Parc Industriel de la Vallée du Hain, rue de l'Industrie 11;

Eurogenerics, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1080 Brussel, Gentsesteenweg 615;

Eutherapie Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1020 Brussel, Emile Bockstaellaan 93;

Exel Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1080 Brussel, Gentsesteenweg 615;

Fisons, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 3001 Leuven (Heverlee), Ambachtenlaan 1;

Frere & Cie, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Hazelaarslaan 7;

Gist-Brocades Farma, private Besloten vennootschap naar Nederlands recht, waarvan de zetel gevestigd is te 2288 Rijswijk (Nederland), Frydastraat 7-9, en bedrijfszetel in België, Generaal Jacqueslaan 26 te 1050 Brussel, en thans Internationalelaan 55A te 1070 Brussel;

Hoehst Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1060 Brussel, Charleroise-

steenweg 111;

I.C.I.-Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 9070 Destelbergen, Schaessestraat 15;

Inpharzam, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1150 Brussel, R. Vandendriessche-
laan 18;

Institut Mérieux Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1140 Brussel, Jules Bordetlaan 13;

Kabivitrum, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Alsembergsesteenweg 1001, thans Kabi Pharmacia, Raketstraat 62 - bus 2 te 1130 Brussel;

Labohain (Laboratoire pharmaceutique d'Ohain), naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 4655 Chaineux, avenue du Parc 32, en thans te 4432 Alleur, avenue du Progrès 28;

Leo Pharmaceutical Products Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1800 Vilvoorde, Luchthavenlaan 20;

Lipha, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1090 Brussel, Carton de Wiartlaan 126;

Lundbeck, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1800 Vilvoorde, Luchthavenlaan 20;

Madaus Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Alsembergsesteenweg 1001;

Medgenix Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 8560 Wevelgem, Vliegveld 21;

Melisana, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1140 Brussel, Kareelovenlaan 1;

Menarini Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Eugène Demolderlaan 128;

Merck-Belgolabo, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 3090 Overijse, Brusselsesteenweg 288;

Merck Sharp & Dohme, private Besloten vennootschap naar Nederlands recht, waarvan de zetel gevestigd is te 2003 PC Haarlem (Nederland), Waarderweg 39, en bedrijfszetel in België, Waterlooosteenweg 1135 te 1180 Brussel;

Merrell Dow Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 2650 Edegem, Prins Boudewijnlaan 41;

Norgine, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1930 Zaventem, Minervastraat 6;

Norwich Eaton, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1040 Brussel, Filips de Goedestraat 1;

Novo Nordisk Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1080 Brussel, Keizer Karellaan 345, en thans Riverside Business Park, Internationalelaan 55 te 1070 Brussel;

Nycomed, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1020 Brussel, Meiseselaan 113;

Organon belge, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Marnixlaan 13;

Pannoc Chemie, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 2250 Olen, Lammerdries 23;

Pharmachemic, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 2610 Wilrijk-Antwerpen, Terbekehofdreef 41;

Pharmacia (Belga), naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1130 Brussel, Raketstraat 62;

Pharmethic, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1040 Brussel, Visvijverstraat 89-93;

Laboratoires Piette International, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1620

Drogenbos, Groot-Bijgaardenstraat 128;

Produits Roche, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1070 Brussel, Dantestraat 75;

Prosopa, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1200 Brussel, Brand Whitlocklaan 156;

Rhone-Poulenc Pharma Belgique, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1090 Brussel, Carton de Wiartlaan 128;

Riker Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1831 Machelen/Diegem, Nieuwe Nijverheidslaan 7;

Rorer, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Marsveldplein 2, en thans Carton de Wiartlaan 128 te 1090 Brussel;

Roussel, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1040 Brussel, Adolphe Lacomblélaan 59;

Sabe, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1070 Brussel, Industrielaan 31;

Sandoz, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1030 Brussel, Haachtsesteenweg 226;

Sanico, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 2300 Turnhout, Industrieterrein 4;

Sanofi-Labaz, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1120 Brussel, Béjarlaan 1;

Schering Plough, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Stallestraat 67;

Servier Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1020 Brussel, Emile Bockstaellaan 93;

Sintesa, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Alsebergsesteenweg

1001;

Laboratoires S.M.B., naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1080 Brussel, Herdersliedlaan 26-28;

Sopar, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1000 Brussel, Hertogstraat 29;

Squibb, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Terhulpansesteenweg 150;

Stallergenes Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Hazelaarslaan 7;

Synthelabo Benelux, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1140 Brussel, Schiphollaan 2;

Therabel Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Alsebergsesteenweg 1001;

Thylmer, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Alsebergsesteenweg 1001;

Laboratoires pharmaceutiques Trenker, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1180 Brussel, Dolezlaan 480;

Triosol, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1050 Brussel, Louizalaan 251;

Unda, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1140 Brussel, Jules Bordetlaan 118;

Union pharmaceutique belge - Unipebe, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, waarvan de zetel gevestigd is te 1420 Eigenbrakel, Parc Industriel de la Vallée du Hain, rue de l'Industrie 11;

Upsamedica, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1210 Brussel, Internationaal Rogier Centrum, Internationale Doorgang 6;

Warner-Lambert (Belgium), naamloze vennootschap,

waarvan de zetel gevestigd is te 2880 Bornem, Rijksweg 28;

Wellcome, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 9300 Aalst, Industriezone III;

Will-Pharma, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1060 Brussel, Joseph Stallaertstraat 2;

Laboratoires Zyma-Galen, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1020 Brussel, De Wandstraat 211-213;

Laboratoires Delagrange, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Erasmus Business Park, Hellestraat 45A, woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. Luc VANAVERBEKE, advocaat, Brederodestraat 13A te 1000 Brussel;

Wyeth, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1170 Brussel, Terhulpensesteenweg 150, woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. Luc VANAVERBEKE, advocaat, Brederodestraat 13A te 1000 Brussel;

Nicholas Laboratories, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is te 1090 Brussel, Uyttenhovestraat 45-47, woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. Paul DEVRIENDT, advocaat, L. Fischerlaan 9 te 1860 Meise.

Bij verzoekschrift van 31 mei 1990, aan het Hof overgezonden bij op 7 juni 1990 ter post aangetekende brief, vordert Knoll Belgium, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is Hamoiriaan 14 te 1180 Ukkel, woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. Ignace MAES en Mr. Peter BOGAERT, advocaten, Regentlaan 40 te 1000 Brussel, de vernietiging van de artikelen 32 tot 34 van de programmawet van 22 december 1989 voormeld.

Bij verzoekschrift van 14 juni 1990, aan het Hof

overgezonden bij op dezelfde dag ter post aangetekende brief, vordert Schering, naamloze vennootschap, waarvan de zetel gevestigd is J.E. Mommaertslaan 14 te 1831 Machelen (Diegem), woonplaats kiezend op het kantoor van Mr. PUTZEYS, Mr. GEHLEN en Mr. LEURQUIN, advocaten, Sint-Bernardusstraat 98 te 1060 Brussel, de vernietiging van de voormelde wettelijke bepalingen.

Die zaken worden respectievelijk onder de nummers 193, 194 en 196 op de rol ingeschreven.

De bestreden normen zijn verschenen in het Belgisch Staatsblad van 30 december 1989. Errata betreffende die normen zijn verschenen in het Belgisch Staatsblad van 4 april 1990.

II. DE RECHTSPLEGING De onder nummer 193 op de rol ingeschreven zaak

De voorzitter in functie heeft de rechters van de zetel aangewezen conform artikel 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof bij beschikking van 16 mei 1990.

De rechters-verslaggevers M. MELCHIOR en K. BLANCKAERT hebben geoordeeld dat er in dit geval geen aanleiding was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de organieke bijzondere wet op het Hof.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 12 juni 1990.

Met toepassing van artikel 76, § 4, van de organieke wet is van het beroep kennis gegeven bij op 11 juni 1990 ter post aangetekende brieven, op 12 en 14 juni 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend bij op 27 juli 1990 ter post aangetekende brief.

Een afschrift van die memorie is overgezonden conform artikel 89 van de organieke wet bij op 11 september 1990 ter post aangetekende brieven, op 12, 13, 14, 17 en 18 september 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend bij op 12 oktober 1990 ter post aangetekende brief.

Nadat voorzitter J. SAROT tot het emeritaat was toegelaten en rechter I. PETRY het voorzitterschap had opgenomen, is rechter P. MARTENS bij beschikking van 16 januari 1991 ter aanvulling van de zetel aangewezen.

De onder nummer 194 op de rol ingeschreven zaak

De voorzitter in functie heeft de rechters van de zetel aangewezen conform artikel 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof bij beschikking van 8 juni 1990.

De rechters-verslaggevers L. FRANCOIS en H. BOEL hebben geoordeeld dat er in dit geval geen aanleiding was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de organieke bijzondere wet op het Hof.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 13 juli 1990.

Met toepassing van artikel 76, § 4, van de organieke wet is van het beroep kennis gegeven bij op 12 juli 1990 ter post aangetekende brief, op 13 juli 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend bij op 22 augustus 1990 ter post aangetekende brief.

Een afschrift van die memorie is overgezonden conform artikel 89 van de organieke wet bij op 11 september 1990 ter post aangetekende brief, op 12 september 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De onder nummer 196 op de rol ingeschreven zaak

De voorzitter in functie heeft de rechters van de zetel aangewezen conform artikel 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof bij beschikking van 15 juni 1990.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 13 juli 1990.

Met toepassing van artikel 76, § 4, van de organieke wet is van het beroep kennis gegeven bij op 12 juli 1990 ter post aangetekende brieven, op 13 juli 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend bij op 22 augustus 1990 ter post aangetekende brief.

Een afschrift van die memorie is overgezonden conform artikel 89 van de organieke wet bij op 11 september 1990 ter post aangetekende brief, op 13 september 1990 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

De verzoekende partij heeft een memorie van antwoord ingediend bij op 15 oktober 1990 ter post aangetekende brief.

De onder de nummers 193, 194 en 196 op de rol ingeschreven zaken

Bij beschikking van 24 januari 1991 heeft het Hof in voltallige vergadering de zaken nrs. 193, 194 en 196 samengevoegd.

Van die beschikking is kennis gegeven aan de partijen bij op 6 juni 1991 ter post aangetekende brieven.

Conform artikel 100 van de organieke wet worden samengevoegde zaken onderzocht door de zetel waarbij de eerste zaak is aanhangig gemaakt, en zijn de verslaggevers degenen die, overeenkomstig artikel 68, zijn aangewezen voor de zaak welke het eerst bij het Hof aanhangig is gemaakt.

Bij beschikkingen van 25 oktober 1990 en van 30 april 1991 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen respectievelijk tot 15 mei 1991 en 15 november 1991 verlengd.

Bij beschikking van 5 juni 1991 heeft het Hof be-
slist dat de zaak in gereedheid is en de
terechtzitting op 27 juni 1991 te 14.30 uur
vastgesteld.

Van die beschikking is kennis gegeven aan de partijen, die, evenals hun advocaten, van de datum van de terechtzitting op de hoogte zijn gebracht bij op 6 juni 1991 ter post aangetekende brieven, op 7, 10, 11 en 14 juni 1991 aan de geadresseerden ter hand gesteld.

Op de terechtzitting van 27 juni 1991 :

- zijn verschenen :
Mr. L. VANAVERBEKE, advocaat bij de balie te
Brussel, voor de vennootschappen Laboratoires
Delagrangé en Wyeth;
Mr. P. DEVRIENDT, advocaat bij de balie te
Brussel, voor de vennootschap Nicholas
Laboratories;

Mr. I. MAES en Mr. P. BOGAERT, advocaten bij de balie te Brussel, voor de vennootschap Knoll Belgium;

Mr. R. VANDER ELST en Mr. X. LEURQUIN, advocaten bij de balie te Brussel, voor de andere verzoekende vennootschappen;

Mr. P. LEGROS, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad, Wetstraat 16 te 1000 Brussel;

- hebben de rechters-verslaggevers M. MELCHIOR en K. BLANCKAERT verslag uitgebracht;
- zijn de voormelde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de bepalingen van de artikelen 62 en volgende van de organieke wet van 6 januari 1989 betreffende het gebruik van de talen voor het Hof.

III. ONDERWERP VAN DE AANGEVOCHTEN WETGEVING

Het aangevochten artikel 32 vult artikel 121 aan van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering. Artikel 121 somt de inkomstenbronnen op van de ziekte- en invaliditeitsverzekering. Bij de inwerkingtreding van de betwiste bepalingen waren er zestien financieringsbronnen ; het bestreden artikel 32 voegde er twee nieuwe aan toe, de ene van definitieve aard, de andere beperkt tot het jaar 1990.

De eerste inkomstenbron is vermeld in het nieuw

artikel 121, 17°. Die bepaling voert, ten laste van de farmaceutische ondernemingen, een "vergoeding" in op de door de ziekte- en invaliditeitsverzekering terugbetaalbare geneesmiddelen voor zover het omzetcijfer van die geneesmiddelen 2,5 miljoen frank te boven gaat. De magistrale bereidingen zijn niet aan die vergoeding onderworpen. Voor 1990 bedraagt de vergoeding 60.000 frank per presentatievorm.

Artikel 121, 18° voorziet in de tweede nieuwe inkomstenbron van de ziekte- en invaliditeitsverzekering. Zij bestaat in een "heffing" op de omzet die in 1988 op de Belgische markt werd geboekt door de verkoop van geneesmiddelen die in de handel mochten worden gebracht. Evenals de vergoeding betreft zij niet de magistrale bereidingen. In de heffing is enkel voorzien voor het jaar 1990. De hoogte ervan is vastgesteld op 1,25 pct. voor de niet terugbetaalbare farmaceutische produkten en op 2,5 pct. voor de terugbetaalbare produkten.

De "vergoeding" en de "heffing" moeten aan het Nationaal Instituut voor de Ziekte- en Invaliditeitsverzekering worden gestort.

Artikel 33, waarvan de vernietiging wordt gevorderd bij wege van gevolgtrekking, bestemt de opbrengst van de twee nieuwe inkomstenbronnen voor de sector van de gezondheidszorg.

Tenslotte stelt artikel 34, waarvan de vernietiging ook enkel bij wege van gevolgtrekking wordt gevorderd, de inwerkingtreding van de artikelen 32 en 33 op 1 januari 1990.

IV. IN RECHTE

- A -

A.1. De verzoekende partijen dragen één middel voor, dat in de drie verzoekschriften in identieke termen is gesteld.

Als middel wordt schending aangevoerd van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Het middel omvat acht onderdelen, de eerste zes primair, de laatste twee subsidiair ontwikkeld.

Eerste onderdeel

A.2.1. In het eerste onderdeel van het middel voeren de verzoekende partijen als grief aan dat artikel 32, met als doel, aldus verklaren zij, de toename van de uitgaven inzake farmaceutische leveringen en de hoeveelheid gebruikte geneesmiddelen terug te dringen, een jaarlijkse "vergoeding" instelt op de farmaceutische specialiteiten en de generische geneesmiddelen ten laste van de farmaceutische firma's die de aanneming voor terugbetaling ervan verkrijgen of hebben verkregen bij het R.I.Z.I.V., waardoor het van de bijdrage met name uitsluit de voorschrijvende artsen, de apothekers en de kopers van geneesmiddelen, wier gedrag de determinerende factor zou zijn voor de consumptie van farmaceutische produkten.

A.2.2.1. Vóór de bespreking van de verschillende onderdelen van het middel ontwikkelt de Ministerraad in zijn memorie een weerlegging met betrekking tot het hele middel.

Voor de Ministerraad ligt het voor de hand dat de

in artikel 32 gebruikte terminologie enkel een praktisch doel heeft, namelijk de heffing op basis van het nieuw artikel 121, 17°, van de wet van 1963 - "vergoeding" genoemd - te onderscheiden van de heffing krachtens het nieuw artikel 121, 18°, - de "heffing" genoemd -. Toch zou het geen twijfel lijden dat de twee heffingen belastingen zijn. Gesteld dat het beginsel van de gelijkheid inzake belastingen zou zijn geschonden, dan zou de grondwetsbepaling moeten worden toegepast die in onderhavige aangelegenheid dat principe vastlegt, ten deze artikel 112 van de Grondwet. Meer bepaald laat de Ministerraad gelden dat de gelijkheid voor de belastingen in een bijzondere regeling is neergelegd en dat, indien de artikelen 6 en 6bis hadden volstaan om dat principe vast te leggen, de grondwetgever de regel van artikel 112 van de Grondwet niet zou hebben vastgesteld, die dan totaal overbodig zou zijn geweest.

Het middel, in zoverre het steunt op in casu niet-toepasselijke bepalingen - de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet -, zou in rechte falen. Indien het aldus geïnterpreteerd zou moeten worden dat het in werkelijkheid schending van artikel 112 van de Grondwet aanvoert, zou het Hof zich onbevoegd moeten verklaren om er kennis van te nemen.

A.2.2.2. In hun memorie van antwoord beweren de verzoekende partijen dat de stelling van de Ministerraad niet kan worden aangenomen omdat artikel 6 van de Grondwet een algemene draagwijdte heeft, die geheel het interne recht domineert, met inbegrip van het fiscale, in verband waarmee artikel 112 van de Grondwet enkel de vereisten herhaalt.

A.2.3. Wat het eerste onderdeel van het middel betreft

betoogt de Ministerraad dat de verzoekende partijen nergens uit doen blijken dat de voorschrijvende artsen, de apothekers en de consumenten aan de basis liggen van de huidige overconsumptie van farmaceutische produkten.

De constante groei van de geneesmiddelenconsumptie zou voornamelijk het gevolg zijn van de handelspraktijken van de artsenbezoekers. Tien procent van de prijsstructuur van geneesmiddelen, vier miljard frank, zou rechtstreeks voor handelspromotie ervan worden gebruikt.

Volgens de Ministerraad kon de wetgever, zonder de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet te schenden, met die bijzondere situatie rekening houden om de litigieuze heffingen ten laste te leggen van de farmaceutische firma's, met uitsluiting van de andere betrokken categorieën. De heffingen zouden moeten dienen voor de financiering van de werking van een speciale dienst, in het R.I.Z.I.V. opgericht om het buitenmatig voorschrijven, factureren en consumeren van geneesmiddelen af te remmen.

Tenslotte laat de Ministerraad gelden dat de artsen en apothekers, anders dan de farmaceutische bedrijven, aan deontologische regels zijn onderworpen die strenge straffen stellen op het onrechtmatig voorschrijven of afleveren van geneesmiddelen. In dat verband herinnert de Ministerraad eraan dat de Raad van State bij arrest nr. 33.398 van 10 november 1989 oordeelde "il n'est pas interdit de présumer que le souci de la santé publique est plus grand chez les dispensateurs de soins tenus par des règles déontologiques que chez ceux qui se sont bornés à investir des capitaux

dans un espoir, d'ailleurs légitime, de rentabilité".

- A.2.4. In hun memorie van antwoord stellen de verzoekende partijen dat de Ministerraad tracht de bewijslast van twee feiten om te keren, namelijk, ten eerste, dat er overconsumptie is van geneesmiddelen, en, ten tweede, dat die uitsluitend of toch vooral toe te schrijven zou zijn aan de farmaceutische bedrijven en aan de praktijken van de artsenbezoekers.

Volgens de verzoekende partijen kan op grond van de statistische gegevens niet worden gesteld dat er in België te veel geneesmiddelen worden geconsumeerd. Het optreden van de artsenbezoekers, anderzijds, zou tot doel hebben het voorschrijven van een bepaalde farmaceutische specialiteit ten koste van een andere te bevorderen, en niet de consumptie van geneesmiddelen op te voeren.

Hoe dan ook zou het onjuist zijn dat enkel de artsen en apothekers sancties kunnen worden opgelegd bij onrechtmatig voorschrijven of verkopen van een geneesmiddel. Dienaangaande citeren de verzoekende partijen de artikelen 10 en 16 van de geneesmiddelenwet van 25 maart 1964 en artikel 18, § 2, van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de geneeskunst, de desbetreffende beroepen en de medische commissies. Die bepalingen beogen uitdrukkelijk de farmaceutische bedrijven. Bovendien zouden de farmaceutische bedrijven, verzoekende partijen, alle lid zijn van de v.z.w. Algemene Vereniging van de Geneesmiddelenindustrie, eerste verzoekende partij, die een door haar leden nageleefde deontologische code heeft opgesteld.

Volgens de verzoekende partijen zou de wetgever enkel ten laste van de geneesmiddelenproducerende bedrijven een verkapte belasting hebben geheven terwijl degenen die beslissen over de aankoop van geneesmiddelen niet aan een dergelijke of soortgelijke behandeling worden onderworpen. Zelfs al mocht worden geoordeeld dat de farmaceutische bedrijven indirect bij de toename van het geneesmiddelenverbruik betrokken zijn, toch zouden zij, met het oog op de inachtneming van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, ten minste alle gelijk moeten zijn en niet discriminerend mogen worden behandeld ten opzichte van de andere medespelers in de gezondheidssector die rechtstreeks bij de consumptie van geneesmiddelen betrokken zijn.

Tweede onderdeel

- A.3.1. In het tweede onderdeel van het middel brengen de verzoekende partijen tegen artikel 32 in dat het de magistrale bereidingen niet aan de jaarlijkse "vergoeding" onderwerpt, terwijl het doel van de "vergoeding" zou zijn de toename van de uitgaven inzake farmaceutische leveringen en de hoeveelheid geconsumeerde geneesmiddelen te verminderen.
- A.3.2. In zijn memorie doet de Ministerraad opmerken dat de rechtstreeks door de officina-apothekers uitgevoerde magistrale bereidingen geenszins aan de overconsumptie bijdragen, aangezien die bereidingen volledig buiten het handelscircuit van de farmaceutische bedrijven liggen. Artsen en apothekers zouden dienaangaande niet commercieel worden bewerkt.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de apothekers deontologisch geen reclame voor hun preparaten mogen voeren.

Volgens de Ministerraad valt het onderwerpen van de magistrale bereidingen aan de betwiste "heffing" compleet buiten het door de wetgever nagestreefde doel, en kan daardoor geenszins de overconsumptie van geneesmiddelen worden bestreden.

- A.3.3. In hun memorie van antwoord herinneren de verzoekende partijen eraan dat het doel van de wet het bestrijden van de toename van de geneesmiddelenconsumptie is.

Aangezien magistrale bereidingen geconsumeerde geneesmiddelen zijn hoefde de wetgever, aldus de verzoekende partijen, geen onderscheid te maken tussen de verschillende geconsumeerde geneesmiddelen gelet op zijn doelstelling inzake gezondheidsbeleid, die algemeen is en alle geconsumeerde geneesmiddelen zou moeten bestrijken.

Derde onderdeel

- A.4.1. In het derde onderdeel van het middel voeren de verzoekende partijen tegen de heffing op de omzet dezelfde grief aan als in het eerste onderdeel tegen de vergoeding, namelijk dat de heffing enkel geldt voor de farmaceutische bedrijven, terwijl diegenen wier gedrag de determinerende factor is van de consumptie van farmaceutische produkten - de artsen, de apothekers en de kopers van geneesmiddelen - niet door de heffing worden getroffen.

A.4.2. In zijn memorie verwijst de Ministerraad naar de argumentatie die hij heeft ontwikkeld bij de weerlegging van het eerste onderdeel van het middel.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de wetgever met die bijzondere maatregel de bedoeling had de farmaceutische ondernemingen te dwingen het aandeel van hun begroting dat voor de geneesmiddelenpromotie is bestemd, in te krimpen. Die maatregel zou op twee vaststellingen steunen : enerzijds, de demarches van de artsenbezoekers bij de voorschrijvende artsen zouden een determinerende factor vormen van de overconsumptie, anderzijds zou het reclamebudget sensu lato van de farmaceutische firma's de enige hoge, gemakkelijk in te dammen, begrotingspost zijn.

A.4.3. In hun memorie van antwoord betwisten de verzoekende partijen dat de bedoeling van de wetgever met de betwiste maatregel zou zijn geweest de farmaceutische ondernemingen te dwingen hun budget voor de promotie van geneesmiddelen in te perken. De wetgever zou de heffing hebben opgevat als een maatregel die met het gezondheidsbeleid samenhangt en gericht is op het verminderen van de toename van de hoeveelheid geconsumeerde geneesmiddelen.

Vierde onderdeel

A.5.1. In het vierde onderdeel van het middel voeren de verzoekende partijen in verband met de heffing hetzelfde bezwaar aan als in het tweede onderdeel in verband met de vergoeding, namelijk dat de magistrale bereidingen er niet onder vallen.

- A.5.2. In zijn memorie stelt de Ministerraad dat dit onderdeel om dezelfde redenen als het tweede moet worden verworpen.
- A.5.3. De verzoekende partijen herinneren er in hun memorie van antwoord aan dat er geen reden is om in verband met de geneesmiddelenconsumptie - doelstelling van de wetgever - een onderscheid tussen de verschillende geconsumeerde geneesmiddelen te maken.

Vijfde onderdeel

- A.6.1. In het vijfde onderdeel van het middel bestrijden de verzoekende partijen het feit dat de heffing op de omzet ook geldt voor de farmaceutische produkten die niet voorkomen in de in artikel 24 van de wet van 1963 bedoelde nomenclatuur, dat wil zeggen de niet terugbetaalbare geneesmiddelen, terwijl, gelet op het doel en de gevolgen van de genomen maatregel, de wel en niet terugbetaalde geneesmiddelen geacht moeten worden in wezen te verschillen en derhalve door de wetgever niet op gelijke voet zouden kunnen worden behandeld.
- A.6.2. Voor de Ministerraad is de stelling dat twee verschillende situaties identiek worden behandeld feitelijk onjuist aangezien de betwiste heffing 2,5 procent bedraagt van de omzet van de terugbetaalbare geneesmiddelen en 1,25 procent van de omzet van de niet terugbetaalbare geneesmiddelen.

De Ministerraad betoogt dat de reden waarom de niet terugbetaalbare geneesmiddelen ook in aanmerking zijn genomen, zij het in mindere mate, is dat zij indirect tot de groei van de uitgaven van de ziekte- en invaliditeitsverzekering bijdragen. Zo zou een overmatig gebruik van pijnstillers aandoeeningen kunnen veroorzaken dat de ziekte- en invaliditeitsverzekering zeer duur te staan komt.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de in het nieuw artikel 121, 17°, voorgeschreven vergoeding, anders dan de heffing ingesteld bij artikel 121, 18°, nieuw, vanwege haar bijzondere bestemming voor de werking van een bij het R.I.Z.I.V. opgerichte dienst, geen betrekking heeft op de niet

terugbetaalbare geneesmiddelen. Volgens de Ministerraad is het normaal dat zulk een dienst uitsluitend uit heffingen wordt gefinancierd op door de ziekte- en invaliditeitsverzekering terugbetaalbare produkten.

A.6.3. In hun memorie van antwoord verklaren de verzoekende partijen dat het evenzeer discriminerend is een identieke regeling op verschillende situaties, als een verschillende regeling op identieke situaties toe te passen.

De verzoekende partijen doen opmerken dat de aangevochten wet de "terugbetaalde geneesmiddelen" en de "niet terugbetaalde geneesmiddelen" aan de heffing onderwerpt en dat die begrippen verschillen van "terugbetaalbare geneesmiddelen" en "niet terugbetaalbare geneesmiddelen" die door een onjuist erratum in de wet zouden zijn binnengeloodst.

Volgens de verzoekende partijen kunnen alleen de terugbetaalde geneesmiddelen op de begroting van het R.I.Z.I.V. drukken. De halve maatregel om de helft van de niet terugbetaalde geneesmiddelen te belasten zou juist ongrondwettig zijn omdat, hoewel het vereiste van een onderscheid wordt aangenomen, daar niet de enig mogelijke gevolgtrekking aan wordt verbonden, namelijk dat niet terugbetaalde geneesmiddelen niet worden belast.

De door de Ministerraad besproken situatie - de buitensporige consumptie van niet terugbetaalde geneesmiddelen met als gevolg aanzienlijke uitgaven voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering - zou slechts bij één geneesmiddel zijn

voorgekomen, dat naderhand uit de markt werd genomen. Indien zich andere gevallen mochten voordoen, zou er adequaat moeten worden gereageerd en zou het middel onmiddellijk moeten worden ingetrokken.

Tenslotte, gesteld dat de niet terugbetaalde geneesmiddelen indirect op de begroting van het R.I.Z.I.V. zouden inwerken, dan had dezelfde redenering moeten worden gevolgd en ten aanzien van de vergoeding en ten aanzien van de heffing.

Zesde onderdeel

- A.7.1. In het zesde onderdeel van het middel verwijten de verzoekende partijen artikel 32 dat het een heffing invoert waarvan de hoogte niet uniform is voor alle farmaceutische produkten.
- A.7.2. De Ministerraad stelt dat het verschil tussen de percentages voortkomt uit het feit dat de terugbetaalbare geneesmiddelen een onmiddellijke invloed hebben op de begroting van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, terwijl de niet terugbetaalbare geneesmiddelen een indirecte uitwerking zouden kunnen hebben, zoals de Ministerraad reeds uiteenzette bij de bespreking van het vijfde onderdeel. Voorts zou het middel in tegenspraak zijn met het voorgaande.
- A.7.3. In hun memorie van antwoord betogen de verzoekende partijen dat het onderdeel niet in strijd is met, maar een alternatief is voor het voorgaande onderdeel. Indien het Hof de rechtmatigheid van een belasting op de omzet van niet terugbetaalde geneesmiddelen zou aanvaarden, zou hoe dan ook discriminerend zijn het feit dat niet alle

geneesmiddelen aan één enkel belastingtarief worden onderworpen.

Zevende en achtste onderdeel

- A.8.1. Het zevende en achtste onderdeel van het middel zijn identiek, behalve dan dat het ene gericht is tegen de vergoeding, het andere tegen de heffing.

De verzoekende partijen voeren daarin aan dat de vergoeding en de heffing kennelijk geen weerslag kunnen hebben op de consumptie van farmaceutische produkten noch op de uitgaven inzake farmaceutische leveringen, waardoor de maatregelen geen verband houden, laat staan evenredig zijn met het doel dat zij naar verluidt beogen.

- A.8.2. Volgens de Ministerraad zijn die onderdelen vatbaar voor twee interpretaties. Ofwel overlappen zij de primair aangevoerde grieven, inzonderheid in het eerste en derde onderdeel, ofwel, indien men ze een autonoom en nuttig effect wil geven, zou daaruit moeten worden afgeleid dat zij de opportuniteit van de wet bestrijden, afgezien van elke schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. In dat verband verwijst de Ministerraad naar het arrest nr. 23/89 van 13 oktober 1989 en inzonderheid naar rechtsoverweging B.2.7..

- A.8.3. In hun memorie van antwoord stellen de verzoekende partijen dat de bestreden maatregelen niet in verband staan met het doel van de wetgever omdat het voorschrijven van een geneesmiddel enkel van de voorschrijvende arts, de consumptie van een geneesmiddel enkel van de consument, de facturatie van geneesmiddelen enkel van de apothekers of althans enkel van de voorschrijvende artsen, apothekers en kopers afhangt, en de belasting op de omzet van de farmaceutische bedrijven geen ander gevolg kan hebben dan een vermindering van

hun winsten zonder dat daarom, noodzakelijk en correlatief, de geneesmiddelenconsumptie wordt teruggedrongen.

De bestreden maatregelen zouden redelijkerwijze niet evenredig zijn met het doel aangezien, zelfs al mocht worden aangenomen dat de farmaceutische bedrijven invloed kunnen hebben op de macro-economische consumptie van geneesmiddelen en voor zover de belasting de maatregel is die verband houdt met het doel van de wetgever, zou moeten worden vooropgesteld dat de farmaceutische bedrijven enkel een indirecte invloed kunnen hebben terwijl de voorschrijvende artsen, de apothekers en de consumenten de consumptie van geneesmiddelen kennelijk rechtstreeks en determinerend beïnvloeden. Om in redelijkheid evenredig te zijn zou de maatregel eerst en vooral aan de voorschrijvende artsen, officina-apothekers en consumenten moeten worden opgelegd.

- B -

Het middel in zijn geheel

- B.1.1. Volgens de Ministerraad voert het beroep in werkelijkheid een schending van artikel 112 van de Grondwet aan. Het Hof zou zich onbevoegd moeten verklaren omdat het hier immers kennelijk niet om een van de gevallen gaat vastgesteld in artikel 1 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 waarin het Hof tot vernietigen bevoegd is.
- B.1.2. De artikelen 6 en 6bis van de Grondwet hebben een algemene draagwijdte. Zij verbieden elke discriminatie, ongeacht de oorsprong ervan : de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de

niet-discriminatie zijn van toepassing op alle aan de Belgen toegekende rechten en vrijheden.

Het Hof is bevoegd om van het middel kennis te nemen.

B.2.1. Voor de verzoekende partijen worden de farmaceutische ondernemingen gediscrimineerd ten opzichte van de voorschrijvende artsen, officina-apothekers en consumenten omdat het doel dat de wetgever met de aangevochten sociale bijdragen verklaart na te streven een vermindering is van de consumptie van geneesmiddelen terwijl van de vier medespelers de farmaceutische ondernemingen geen - of een te verwaarlozen kleine - invloed zouden hebben op de geconsumeerde hoeveelheid, maar toch alleen die heffingen zouden moeten opbrengen.

B.2.2. De aangevochten artikelen maken deel uit van een programmawet en participeren in de concretisering van een begrotingsbeleid ; zij hebben tot doel, ten laste van de farmaceutische ondernemingen, een "vergoeding" en een "heffing" in te stellen die door de wetgever zelf aan de financiering van de sector van de gezondheidszorg van de ziekte- en invaliditeitsverzekering zal worden besteed.

Het eerste doel van de aangevochten artikelen is nieuwe inkomstenbronnen voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering aan te boren. Weliswaar heeft de Regering bij de stemming over de wet het voornemen te kennen gegeven om, door de voorgestelde "vergoeding" en "heffing", de overconsumptie van geneesmiddelen af te remmen. Dat betekent geenszins dat de wetgever het essentieel financiële aspect van de genomen maatregelen heeft veronachtzaamd, of dat aspect op de achtergrond

heeft willen schuiven.

De invoeging van de nieuwe heffingen in artikel 121 van de wet van 9 augustus 1963, het definitieve karakter dat de vergoeding vanaf de inwerkingtreding van de aangevochten wet krijgt, de invoering van de heffingen door een programmawet en de bewoordingen zelf van de wet tonen aan dat de financiële doelstelling heeft doorgewogen.

- B.2.3. Artikel 32 van de programmawet strekt ertoe de farmaceutische ondernemingen de verplichting op te leggen op een specifieke manier bij te dragen tot de financiering van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Het komt de wetgever toe, wanneer hij beoogt nieuwe financieringsbronnen voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering te ontsluiten, te oordelen in hoeverre het opportuun is de verschillende categorieën van personen die aan de consumptie van geneesmiddelen deelnemen te verplichten tot de financiering bij te dragen, en te beslissen slechts een van die categorieën eraan te onderwerpen, in onderhavig geval de producenten van geneesmiddelen, wier omzetcijfer in nauw verband staat met de door de ziekte- en invaliditeitsverzekering gedragen uitgaven.

Daarbij vermag de wetgever evenwel niet de draagwijdte van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet te miskennen door de producenten van geneesmiddelen op discriminerende wijze te behandelen ten opzichte van met hen vergelijkbare categorieën van personen.

In dit geval zijn, uit het oogpunt van de doelstelling - de financiering van de ziekte- en invaliditeitsverzekering - die door de bestreden bepalingen wordt beoogd, de verschillende categorieën van personen die aan de consumptie van geneesmiddelen deelnemen - voorschrijvende artsen, apothekers, consumenten en producenten van geneesmiddelen - geen vergelijkbare categorieën. Bijgevolg kunnen de bestreden bepalingen in dat verband geen schending inhouden van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

B.2.4. Het ingestelde verschil in behandeling tussen producenten naargelang zij gevestigde apothekers die magistrale bereidingen leveren dan wel industriële producenten van geneesmiddelen zijn, is verenigbaar met het gelijkheidsbeginsel. Immers, de productie-, commercialiserings-, reclamevoorwaarden die voor die twee categorieën van geneesmiddelenproducenten gelden, zijn grondig verschillend en kunnen het bestreden verschil in behandeling op objectieve wijze verantwoorden.

B.2.5. De wetgever is tevens binnen de grenzen van zijn beoordelingsvrijheid gebleven wanneer hij, in de door hem bepaalde voorwaarden, ten laste van de farmaceutische ondernemingen, een "vergoeding" heeft ingesteld op de door de ziekte- en invaliditeitsverzekering terugbetaalbare geneesmiddelen.

Hetzelfde geldt voor de "heffing" op het zakencijfer gerealiseerd in 1988 op de Belgische markt, hoewel die zowel op de terugbetaalbare als op de niet terugbetaalbare geneesmiddelen van toepassing is. Vermits de wetgever essentieel het aanboren van nieuwe inkomstenbronnen voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering beoogt, vermag hij

de "heffing" te berekenen op de twee categorieën van geneesmiddelen. Hij heeft trouwens rekening gehouden met het verschil dat tussen die twee categorieën bestaat, door de "heffing" op een lager bedrag vast te stellen voor de niet terugbetaalbare geneesmiddelen.

- B.3. Aangezien artikel 32 van de programmawet van 22 december 1989 voldoet aan de vereisten van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, kunnen de artikelen 33 en 34 van de genoemde wet, waarvan de vernietiging bij wege van gevolgtrekking is gevorderd, eveneens de grondwettigheidstoets doorstaan.

OM DIE REDENEN,

HET HOF

Verwerpt de beroepen tot vernietiging van de artikelen 32 tot 34 van de programmawet van 22 december 1989.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 10 oktober 1991.

De griffier,

De voorzitter,

H. VAN DER ZWALMEN

I. PETRY